

אשכול יוסף

מאוצרותיו של הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א
מחבר סדרת הספרים "אשכול יוסף" עה"ת והמועדים
וספרי "כרם יוסף" על הש"ס

מאת הרב יוסף חי סימן טוב שליט"א

"והיה בנדרתה והוב את יוֹבֵב לְכָר וּלְקָבָה וּלְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכֵּב עִם-טָמְאָה" (כ"ו כ"ג) איך מסיימים את הפרשה בדבר שאינו טוב?

לענין טומאת מת מצינו שדקדקו מדברי רבינו הרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ג מ"ג) שכתב: אמנם כל עוד שיהיה אצלנו איש טהור ידוע, הנה אין הבדל בין איש שלא נטמא מעולם במת ובין איש אשר נטמא כל ימיו ואח"כ טבל והזה עליו שלישי ושביעי, אלא שזה אשר הוזה עליו יותר גדול במדרגה בטהרה לפי שהפסוק כבר שפט עליו שהוא טהור, עכ"ל. הרי שאחד שלא נטמא מעולם במת, ואחר שננטמא וטבל ונטהר באפר פרה אדומה, זה האחרון שננטמא ונטהר גדול במדרגה בטהרה לפי שהפסוק כבר שפט עליו שהוא טהור. אמנם לענין טומאת היוצאת מן הגוף הגם שמעלתו של מי שלא נטמא ולא הוצרך לטהרה גדולה עד למאד יותר, וכמבואר בגמרא (נדרים נ"ג), מכל מקום חידוש התורה שיש לו טהרה ומקבל נפש חדשה כמקודם, אין לך דבר טוב מזה, ולכן שפיר מסיימים בזה את הפרשה, דאדרבה ואדרבה אין לך דבר טוב מזה.

ומכאן ילמד כל איש ישראל שלעולם הקב"ה מקבל כל אחד ואחד בתשובה, ולכל אחד יש תקנה, ובלבד שישבו להשי"ת בכל ליבו ומאודו, וכמו שמצינו עם אלישע בן אבויה, שפקר ויצא לתרבות רעה וכפר בעיקר, ופעם אחת עבר לפני בית קודש הקדשים בהיותו רוכב על סוסו ביום"כ שחל להיות בשבת ושמע בת קול יצאה מבית קודש הקדשים ואומרת שובו בנים חוץ מאלישע בן אבויה שידע כוחו ומרד בו, ומטעם זה סירב לשוב בתשובה, כדאיתא בחז"ל (ירושלמי חגיגה פ"ג ה"ב, וע"פ צנצני דף טו.), ובספר מאור ישראל (ס"ט) לג"ע מרן רבינו עובדיה יוסף זצוק"ל, התקשה שאין לך דבר העומד בפני התשובה? והביא משו"ת מהרי"ט (ח"ג פ"א ס"ח), שאלישע בן אבויה טעה בזה, ואעפ"כ היה לו לשוב בתשובה והיתה מתקבלת תשובתו, וכמ"ש כל מה שיאמר לך בעה"ב עשה חוץ מצא, ורק לפי שהרבה לפשוע השיבוהו כן לטורדו מן העולם, וכ"כ רבינו המהרש"א. וכן מבואר בחי' המאירי (פסוקי חמשה, משיב נפש מאמר א' פ"ב), שאם היה חוזר היתה תשובתו מתקבלת, והכל היה פרי דמיונו של אלישע לשקוע בתאוותיו.

וכיו"ב כתב מרן החיד"א (פי משה ופי דוד כי מלא אדם ג', פסח עיניי ס"ט), בשם גדול הדור מהר"א יצחקי זצ"ל, שאלישע טעה, וכוונת הבת קול היתה שרק אין מבקשין ממנו לשוב, אבל אם היה שב היתה תשובתו מתקבלת, והביא שם"כ השל"ה הקדוש (דף ס"א נאמרה), ורמזו לדבר "כי תצא למלחמה" תצא מעצמך שבאת במדרגה שאין הקב"ה קורא לך כשאר פושעים ואתה מאלו תצא, עם כל זה ונתנו ה' אלוך, כי אין דבר העומד בפני התשובה.

וכן מצאתי למרן החת"ס בספרו תורת משה (שמות ד' י"ח), שכתב שלא היה לאלישע בן אבויה להשיג בבת קול, דקרא כתיב (דברים י"ז) "ושבת עד ה' אלוך", וזה נאמר בלא שום תנאי, ואפי' הפורש ממינות שמת (ע"ז י"ז), מ"מ הרי מת מתוך תשובה והיא מקובלת, אבל לא להיות נידח, אולם אלישע בן אבויה לא נתן אמונת אומן בתורה ובקבלת חז"ל אלא רק למה שראה בעיניו.

בקובץ עיון הפרשה (גיליון כ"ח נפתח), הקשו כאן קושיא נפלאה, ממ"ש בירושלמי (מגילה פ"ג ס"ו), וכן נפסק ברמב"ם (מפילה י"ג ס"ה), שהעומד לקרות בתורה צריך שיהא פותח בדבר טוב וחותר בדבר טוב, וכ"כ הרמ"א בשו"ע (א"ח קל"ח ס"ב), בשם האו"ז ומימוני (פסק י"ג מה"ט), ויכוין שיתחיל תמיד לקרוא בדבר טוב ויסיים בדבר טוב, וכתב שם המשנ"ב בשם המג"א שאין לסיים במי שעשה מעשה רע, וא"כ צ"ב כיצד מסיימים את הפרשה ב"איש אשר ישכב עם טמאה" שאינו דבר טוב?

ובקיצור השל"ה (מס' שנועות), מביא מעשה נורא בשם סידור מהרי"ק שקרא פעם אחת בספר וסיים בפסוק "ושעירים ירקדו שם", והלך לישון ולמחרת מצא כעין איש מאוים ונורא מאד כנחלי אש שישב במקומו, ובידו הספר שקרא בו, ואמר לו: שלא כדון עשית שסיימת בפסוק זה, כי אני מוכן להזיק בכל עת שהמלמדים והסופרים מסיימים בדבר רע, אבל אשא פניך בפעם הזאת כי שמעתי עליך טובות בפמליא של מעלה, ומסיים המהרי"ק: מוצה לפרסם זה למלמדים וסופרים.

וראיתי למרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שמכאן הוא סעד וטעם מנהיגו הספרדים לסיים השיעור באמירת ר' חנניא בן עקשיא, כדי לסיים תמיד בדבר טוב, ושכן ראוי לנהוג במי שמוסר שיעור ותם וזמן בדבר שאינו טוב (עי' תשובת חת"ס חגיגה י"ב).

ומצאתי למרנא ורבנא רבינו יוסף חיים זצוק"ל בשו"ת רב פעלים (ח"ד סי' מ"ג) שנתקשה בזה, ותיירץ כיון שאחרי סיום הפרשה מברך העולה ברכת התורה שהיא תקנת חז"ל אנשי כנה"ג והיא חיוב על אדם, לכן לא חשיב סיום בדבר שאינו טוב בקריאה, אלא ברכת התורה הוא הסיום, ואפי' שהחזן קורא והעולה מברך, כיון שצריך להטות אוזניו אל הברכה ולענות אמן והשומע דינו כקורא. מיהו הלומד שנים מקרא שאינו מברך אחר קריאתו, יוסיף עוד פסוק אחר בשמו"ת לסיים בדבר טוב.

אך בשו"ת משנה הלכות (ח"י סי' מ"ה) הקשה על דבריו, שהרי הרמ"א ז"ל מיירי בקריאת התורה בציבור ועל זה כתב דינו שלא להתחיל ולא לסיים אלא בדבר טוב, והניח דברי הרב פעלים בצ"ע, וכתב לצדד מה שאמרו לא יסיים בדבר שאינו טוב, היינו דוקא באמצע פרשה, וגם זה הניח בצ"ע.

ולחומר הקושיא נלפענ"ד דאדרבה ואדרבה הפרשה כאן מסיימת בדבר טוב, שהרי התורה באה להורות שגם אדם שננטמא יש לו טהרה ואינו נדחה מן הקדושה, וזהו "זאת תורת הוב ואשר תצא ממנו שכבת זרע, והדוה בנדתה והוב את זובו לזכר ולקבה ולאיש אשר ישכב עם טמאה, שכל אלו תורתם וסדר טהרתם נתפרשה בפרשתנו, ואין לך דבר טוב מזה שגם מי שננטמא בכל אלו, ששורת הדין היה שלא יוכל לטהר מטומאתו, בכל זאת תוה"ק נותנת לאדם סדר טהרה, להעלות מטומאתו להתקדש ולהיטהר, והנה

וְשִׁלַּח אֶת־הַצֹּפֵר הַזֶּה עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה" (י"ד) **בשורה היתר הציפור המשולחת** [מתוך הספר "כרם יוסף" קידושין]

הגמרא במסכת קידושין (מ.) מביאה ברייתא שדורשת מהפסוק "כל צפור טהורה תאכלו", לרבות את הציפור המשולחת של מצורע שהיא מותרת באכילה. "וזה אשר לא תאכלו מהם", לרבות את הציפור השחוטת של מצורע שהיא אסורה. והגמרא מלבנת מניין לומדים לרבות את הציפור המשולחת להיתר ולא להיפך?

ומביאה הגמ' כמה ביאורים: א', ר' יוחנן בשם רשב"י מרבים להיתר את הציפור החיה, שכן לא מצינו רוב בעלי חיים שאסורים בחייהם איסור עולם. ב', דבי רבי ישמעאל דורש כן מלשון הכתוב: "ושלח את הציפור החיה על פני השדה", כשדה, מה שדה מותרת, אף ציפור המשולחת מותרת. ג', רבא אמר מסברא יש להתיר את המשולחת, כי לא אמרה תורה שלח לתקלה, ופירש רש"י: סברא הוא שהמשולחת מותרת, דלא אמרה התורה שלח לתקלה שתהא למכשול עוון וילכדנה אדם ויאכלנה, וקרא אסמכתא בעלמא היא. כלומר, שהרי המוצא אינו יודע שהיא ציפור מצורע ויבוא להיכשל בהנאתה, אלא ודאי היא מותרת.

והנה כבר נודע קושיית רבותינו האחרונים, הפרי חדש (ליקוטי יו"ד סימן ז"ט), החתם סופר (מו"מ סימן כ"ז), שער המלך בהלכות מאכלות אסורות (ט"ו כ"ה), הנודע ביהודה (מ"מ יו"ד סימן מ"ה) וחיידושי יד דוד, והקובץ שיעורים במס' חולין (קטו. א"ח נ"א) והשערי יושר (פ"ג כ"ה), דהיינו קאמור רבא דבמשלחה אית בה תקלה, והלא לית ביה תקלה כיון דשרי ע"י ביטול ברוב?

ואת"ל דאית ביה תקלה משום דקי"ל דאין מבטלין איסור לכתחילה כדאיתא בפ"ק דמס' ביצה (ד.), כל זה מיושב דוקא למאן דסבר דאין מבטלין איסור לכתחילה מדאורייתא, כדעת הראב"ד הובא בר"ן במס' חולין (דף לה ע"ז מ"ד סי"ד), אך ולדעת התוס' שחולקים כנו' שם, וסוברים דאינו אלא מדרבנן, ומדאורייתא כל האיסורים מבטלים אותן לכתחילה. וכן כתב הרשב"א בספר תורת הבית (נ"ד ריש ע"ג), וכן דעת הר"ן בתשובה (סימן נ"ט) וז"ל: מפני שמה שאמרו אין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא מדרבנן בעלמא. ע"כ. וא"כ הדרא קושיא לדוכתי?

הנודע ביהודה תירץ דהא דאין מהתורה לבטל לכתחילה, היינו דוקא באיסור לח שאוסר משום נותן טעם, אבל יבש ביבש שהאיסור נשאר בעין לכונ' עין אין מבטלים איסור לכתחילה.

והשער המלך תירץ דשמא יבא אחר ויקחנה מיד, בעוד שלא נתערבה בשאר ציפורים, ובחיידושי יד דוד הקשה עליו, דאם מכיר בה איך יקחנה ואם אינו מכיר בה א"כ הוי תערובת ובטלה. וע"ע בזה בארוכה בחידושי דבר יעקב בסוגיין.

ולכאורה יש ליישב ע"פ מ"ש בשו"ת מושגת הלכות (סל"ג ס"ד וסל"ג ס"ג סימן ק"ג וסימן קט"ו וסימן ר"ד) בשם שו"ת בית שערים (סימן פ"ט), דכל מה שאמרו דהא דאין מבטלין איסור לכתחילה אינו אלא מדרבנן, היינו דוקא באקראי בעלמא אבל שיעמוד אחד לבטל איסורים בקביעות ובתמידות הרי זה אסור מהתורה. ע"כ. וא"כ הכא דמייירי גבי שילוח ציפורי מצורע דאית ביה מצוה לשלחה שהתורה אומרת לשלח, הרי זה חשיב שמבטל בקביעות, שכל זמן שיוזמן לידו מצות שילוח ציפורי מצורע הרי הוא משלח כציווי התורה. וא"כ אתי שפיר דחשיב תקלה דבכה"ג כו"ע מודו דאסור לבטל לכתחילה. ולפי"ז לכא' מאידך אפשר להביא ראיה מכל הנך רבותינו האחרונים דלא סבירא להו האי דינא. ואולי אפשר לדחות דלעולם אין זה חשיב שעומד ומבטל איסורים בקביעות, דהכא שמתקרה לפניו מצורע הרי הוא משלח, ואינו מעלה בדעתו שיקרה לפניו שוב כדי לשלח, דאין דבר זה בא אלא בהיסח הדעת. ויש עוד לעיין בזה.

ונראה עוד ליישב קושיית האחרונים, לפי דעת הסוברים דאין חכמים יכולים לאסור דבר המפורש בתורה להיתר, כמ"ש התוס' ב"מ (מ"ד): ד"ה לא ישכור, ז"ל, ולפירוש ר"ת צ"ל דה"פ רבית גמורה היא מדרבנן ולפי שהתורה התירה בהדיא לא רצו להעמיד שם חכמים דבריהם. ע"כ. וכן כתבו התוס' שם לקמן (פ.). ד"ה תשיך, וז"ל, כיון דאמר רחמנא לנכרי תשיך לא היה להם לחכמים לאסור. ע"כ. ובשו"ת עטרת תפארת (סימן נ"א) כתב כן בשם המאירי במס' מגילה (י.): שכתב, אע"ג דחכמים גזרו שילוח לא יהא ניטל בשבת שמא יוציאנו ד' אמות, גבי מילה בשבת לא גזרו, משום דהתירו מפורש בקרא. ע"ש. ושכן דעת תוס' רבינו פרץ בפסחים (פג.) ד"ה אי הכי. ובעטרת תפארת (סג) האריך בהבאת השיטות בזה. ובספר ראשי בשמים (מערכת י"ב פ"ה) ביאר כן בדברי הרשב"א למכילתין (פג.) שם, ואומר רבינו דהא מדרבנן בעלמא, הואיל ולעניין טומאה דינו כגלוי מן התורה, שוויה רבנן לעניין טהרה נמי כגלוי, מיהו רחיצה וביאת מים לא בעי, דהא כתיב (ויקרא ע"ו) ורחץ בשורו, מה בשרו מאבראי אף כל מאבראי. עכ"ל. וביאר דהיינו טעמא כיון דמפורש בתורה דאין צריך ביאת מים לא הצריכו רבנן ביאת מים. ולפי"ז יש לפרש דרבא הכי קאמר, דאם איתא דשרי לשלח את היונה משום ביטול ברוב, נמצא שהתורה התירה במפורש לבטל איסור לכתחילה, וא"כ יהיה קשה איך חכמים אסרו לבטל לכתחילה, על כרחך ששרי מטעמא אחרינא, ולא משום ביטול ברוב, והיינו דליכא ביה איסור ומש"ה משלחה, דבלא"ה רבא לא למד כן מן הכתוב, דקרא אסמכתא בעלמא, וא"כ למד כן מגוף הדין דמותר לבטל ברוב מן התורה.

כִּי תָבֹאוּ אֶל־אֶרֶץ כְּנָעַן אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָכֶם לְאֻזָּה וְלַתְּחִי וְנָעַץ צִרְעֵת בְּבֵית אֶרֶץ אֲזוּזֵיכֶם (יד ל"ד) **מדוע נתגלו המטמוניות ע"י נגעים?**

מפורסמים דברי רש"י הקדוש בשם המדרש (ויק"ר י"ז א'), "בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם, לפי שהטמוני אמוריים מטמוניות של זהב בקירות בתיהם כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר, ועל ידי הנגע נותן הבית ומוצאן. וכן איתא בזה"ק בפרשתן שהכתוב מבשרן שבבואם לארץ יהיה נגע צרעת בבתיהם, ומקשה הוזה"ק איזו בשורה היא? ומתיר הוזה"ק שכבר פירשו חכמים, שהקב"ה מגלה לישראל אותם מטמוניות של זהב שהטמוני האמוריים כל אותם ארבעים שנה, ע"י הנגע צרעת.

והשאלה גדולה היא עד למאד, מדוע הקב"ה נותן לישראל מטמון, על ידי נגע צרעת, ולמה לא יתן להם את המטמוניות מתוך עונג וחדוה, ולא ע"י צער ונגעים, וכמו ביציאת מצרים, ששאלו מהמצרים כלי כסף וכלי זהב, וקיבלו את העושר בצורה מכובדת, וכן מה שקיבלו ישראל בבית הים, ומדוע כאן בכניסתם לארץ, קבלת המטמוניות הם ע"י נגע צרעת?

זאת ועוד הלא חז"ל במסכת ערכין דף ט"ז אומרים שנגעים באים בעוונות של האדם, דא"ר שמואל בר נחמני א"ר יוחנן על שבעה דברים נגעים באין, על לשון הרע, ועל שפיכות דמים, ועל שבושת שוא, ועל גילוי עריות, ועל גסות הרוח, ועל הגזל, ועל לשון הרע וצרות עין. וא"כ היאך יתכן שהנגעים שהם מחמת העוונות מבשרים על מטמוניות של כסף וזהב?

נראה ליישב דאח"ג טובה היא לישראל, והכל כדי לגלות לישראל את המטמוניות של זהב, אלא שמאחר וכבר אמר החכם מכל האדם (קאמ"ה י"ג), "יש רעה חולה ראיתו תחת השמש, עושר שמוור לבעליו לדעתו", לכן באה התורה לרמוז בנתינת העושר והמטמוניות, שצריך הרבה הרבה זהירות, לדעת להיבדל מהנגע, כי העושר טמון בתוך הנגע, ועלול האדם להסתקף אחרי העושר, ועלול ח"ו להיות בבחינת וישמן ישורון ויבעט, ובפרוטא אחת אדם יכול לנחול גן עדן ולזכות לחיי עוה"ב, ומצד שני יכול ע"י פרוטה אחת להפסיד חיי עוה"ב. לכן בא הנגע צרעת לעורר ולהזכיר לאדם שהעושר בא מטיפה סרוחה, של נגע הצרעת שלא תדבק בו, כי כאשר הממון בא בקלות במצרים, אח"כ השתמשו בו לעבודה זרה, והתנאו וביקשו אלהים אחרים, אבל עתה שהעושר בא ע"י נגע הצרעת יהיה זהיר להשתמש בעושר לטובה.

ומצאתי כיסוד דברינו, בחי' מהרא"י לבעל תרומת הדשן, הקשה כיון שטובה היא לישראל אותם מטמוניות שבאים ע"י נגע צרעת, א"כ למה צריך לכל הכפרה של שתי צפרים ועץ ארז ואזוב ושני תולעת, והלא כל העניין פירשו חז"ל שהוא הגביה עצמו כארז ישיפיל עצמו כאזוב ושני תולעת?

ותירץ שעכשיו שהאדם ימצא את כל הזהב עלול להגביה עצמו ויהיה בעל גאווה בשביל הממון שיש לו, לכן רמזו שישפיל עצמו. והן הן הדברים.

תורתנו מגן לנו היא מאידת עינינו בנינים מספר "המקרה"

מדוע אשת רשב"י הביאה לחם ומים ולא מאכלים משובחים?

נראה שמופני שהיו רשב"י ור"א טמונים בבית המדרש, היו נוהגים שלא להרבות בו באכילה ושתייה, וכדאיטא בגמרא מגילה (כח). בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש, אין אוכלין בהן, ואין שותין בהן. והנה למרות שנת"ח ותלמידיהם מותרים בזה, כמבואר בגמרא (שם כח): מכל מקום היו מחמירים על עצמם, ועוד שמבואר ברמב"ם (תפילה י"א ו') ובשו"ע (או"ח סי' קנ"א א') שרק מדוחק התירו לחכמים ותלמידיהם לאכול ולשתות בבהכ"ם ובבית המדרש, והרמ"א הביא את דברי הר"ן שבבהמ"ד מותר לת"ח אף שלא מדוחק. **וראה בזה בספר "המקרה" עוד 5 תירוצים.**

היאך רשב"י ור"א לא חששו בחרובים לערלה?

בגמרא שבת (לג:) מבואר, שכשברחו רשב"י ובנו למקרה נעשה להם נס ונברא להם עץ חרובים ומעין מין, וזוהו הסתפקו כל אותם י"ג שנה שהיו במקרה, וצ"ב מדוע רשב"י ובנו אכלו מהעץ חרובים בשלוש שנים הראשונות ולא חששו לאיסור ערלה? וי"ל בס"ד שלא הורידו מהשמים עץ חרובים כלל, כי הנה במסכת שבת לא אמרו שנברא להם "עץ" או "אילן" חרובים, אלא רק כתוב שנברא להם "חרובים", ואפשר שלא נברא להם עץ חרובים כלל, אלא רק חרובים עצמם, ולכן לא היה בזה חשש ערלה כלל. שו"ר שכן תירץ בספר אוצר אפרים (קדושים עמ' א"ח). **וראה בזה 17 תירוצים בספר "המקרה".**

למה רשב"י ור"א הפסיקו לתפילה והלא תורתן אומנותן?

התוספות (שבת יא.) מקשים מדוע כאשר נטמנו רשב"י ור"א במקרה כל אותן י"ג שנה, בשעת התפילה היו מתעטפים בבגדיהם ומתפללים, והלא מבואר בגמרא (שם) שנת"ח שתורתם אומנותם שעוסקין בתורה מפסיקין לק"ש ואין מפסיקין לתפילה, ואמר רבי יוחנן, כגון רשב"י וחביריו שתורתן אומנותן אינן מפסיקין לתפילה, אבל כגון אנן מפסיקין לק"ש ולתפילה. ואם כן רשב"י ור"א שהיה תורתן אומנותן למה הפסיקו מלימודם לתפילה?

וי"ל בס"ד שרשב"י ור"א הפסיקו לברכות התורה, ולתפילה על הצלחה בלימוד התורה, וכמ"ש במגילה (ו'): לאוקמי גירסא סייעתא מן שמיא הוא, וכבר דרשו רבותינו (נדרים פא. ב"מ פה:) "על מה אבדה הארץ" (ירמיהו ט') על עוובם את תורת, אמר רב יהודה אמר רב שלא בירכו בתורה תחילה. ובנוסף היו מתפללים על ההצלחה בלימודם, וכמבואר עוד בברכות (כח:) שתיקנו תפילה מיוחדת לאומרת קודם ואחר הלימוד, וכתב הרמב"ם בפה"מ (ברכות ד:) שתפילה זו חובה לכל מי שיכנס בבית המדרש ללמוד. ואיתא עוד במסכת נדה (ע:), שאלו אנשי אלכסנדריא את רבי יהושע בן חנניה, מה יעשה אדם ויחכם, אמר להן ירבה בישיבה וימנע בסחורה, אמרו הרבה עשו כן ולא הועיל להם, אלא יבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, שנא' (משלי ב') "כי ה' יתן חכמה מפיו דעת ותבונה", וזה בלא א"ז אפשר. וביאר המהרש"א שאפילו אם נגזר על האדם שיהיה טיפש, שהוא בין הדברים שהמלאך הממונה על ההיריון אומר (נדה טז:), על ידי התפילה וזכויות יוכל לשנות רוע הגזירה להחכים בתורה. והנודע ביהודה בחי' הצל"ח (ברכות כא:) ביאר מה שאמרו בגמרא (שם), שהיה רב יהודה כל שלוש יום חזר על תלמודו, ולכן לא היה מתפלל, שודאי בירך בכל יום ברכות התורה והערב נא שהיא בקשה, ויצא בה ידי חובת ולכן לא היה מתפלל, שודאי בירך בכל יום ברכות התורה והערב נא שהיא בקשה, ויצא בה ידי חובת תפילה

של תורה. וכתב עוד בחי' הצל"ח (סוף ברכות סד.) שאמרת ברכות התורה ככונה סגולה נפלאה שלא ישכח מה שילמוד. וכיו"ב כתב הגרעק"א (שו"ע יו"ד סי' שצ"ו אד"ה ורוחצין). וראה דבריו הנוראים של היעב"ץ בספרו יערות דבש (ח"א דרוש ד'), שכתב: אוי לי על שברך, ביום שאני מתפלל בכונה כראוי להצליח בו ביום בתורה, כל היום אין שמועתי בתורה מכונה, וקרעים אלביש. ולהיפך, אם אועז ואשווע לה' מקורות לבבי, בתפילה לחונן אותי דעה, ירחם עלי להאיר עיני בתורתו. ואין לך שמוזה לאדם להשיג ישרות התורה, ולפענח מצפונים בדרכי יושר ואמת, אלא להתפלל לה' בדמיו, שישוב וירחמנו, כי אל שומע תפילה הוא וקרוב לכל קוראיו באמת". **וראה בזה עוד 10 תירוצים בספר "המקרה".**

למה רשב"י ורבי אלעזר לא התפללו שימות הקיסר?

צ"ב מדוע רשב"י ור"א לא התפללו שימות הקיסר בעקבות הגזירה, והלא איתא בגמרא מו"ק (טז:) "מושל באדם צדיק, מושל יראת אלהים" (שמואל ב' כ"ג) אמר הקב"ה אני מושל באדם, וצדיק מושל בי, שאני גוזר גזירה והוא מבטלה. וכמדרש רבה (פ"ב י"ג) נמשלו צדיקים לכוכבים, שנא' (דניאל י"ב) "ומצדיקי הריבים ככוכבים לעולם ועד" לומר לך מה הכוכבים, מרוב חום שעליהם, יכול אחד לשרוף כל העולם כולו, כך הם הצדיקים, יכולים לשרוף בדיבורם, ומציעו שכאשר רשב"י יצא מהמקרה כל מקום שנתן עיניו מיד נשרף, וכן המית לאותו סבא שלגלג עליו שטיהר העיר טבריה, וכן המית את יהודה בן גרים מחמת קפידותו, ומסתבר שגם קודם כניסתו למקרה היה רוב כוחו וחילו, ומדוע לא התפלל על מות הקיסר?

וי"ל בס"ד שמכיון שרשב"י ור"א לא הפסיקו אפילו לתפילה, מפני שהיה תורתם אומנותם, כמו שדקדקו התוספות בשבת (יא.), שרשב"י וחביריו היו מפסיקים רק לק"ש, א"כ מאחר שלא הפסיקו מעסק לימוד תורה אפילו לרגע אחד, ואפילו שלוש תפילות ביום לא היו מתפללים, על אחת כמה וכמה שלא הפסיקו כדי להתפלל לצורך הנאתם, ולתפילה על הקיסר שימות. **וראה בזה בספר "המקרה" 8 תירוצים.**

מדוע חזרו למקרה והלא אין הלכה בבת קול?

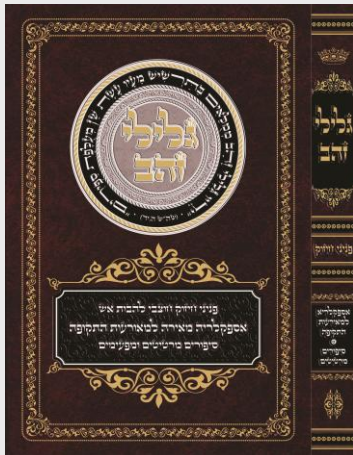
צע"ג כיון שרשב"י נתן עיניו בכל אותם שעסקו בשדותיהם, לפי שמניחים חיי עולם ועוסקים בחיי שעה, ומתבטלים מן התורה, וסבר שכך ההלכה, כי לרשב"י חיוב לימוד תורה הוא תמידי ואין להתבטל ממנה בשביל עבודת האדמה, וכמבואר בברכות (לה:), א"כ מדוע השגיחו בבת קול וחזרו למקרתם, והלא אין משגיחין בבת קול דלא בשמים היא?

בס"ד י"ל בדרך הדרש שרשב"י ובנו דנו בעצמם משפט גיהנום י"ב חודש, כי סברו שמה שיצאה בת קול והכריזה להחרים את עולמי יצאתם, לא בגלל שהקפידו על אותם שביטלו תורה ומתו מחמת כן, אלא משום שבכל ה"ב שנה שהיו עוסקים בתורה יחד במקרה, הקב"ה היה שמוח מאד בתורתם, והעולם התקיים על דים. וכבר נודע שהעולם עומד על לימוד תורה, ובנדרים (לב.) אמר רבי אלעזר גדולה תורה שאלמלא תורה לא נתקיימו שמים וארץ שנא', אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי. וכמ"ש במס' ע"ז (ג.), וכמו כן כשמתמעט תורה העולם ניווק, וכלל שמתרבה תורה בעולם, העולם משתבח כידוע כפי שהארץ הגר"ח מוולאז'ין צ"ל בספרו נפש החיים. וזו היתה כוונת הבת קול, שמחמת שהפסיקו רשב"י ובנו ללמוד במקרה העולם התחיל להיחרב, וזקוק עוד לתורתם, לכן חזרו למקרה לעסוק בתורה בהתמדה ובמסירות נפש עוד י"ב חודש. **וראה בזה בספר "המקרה" עוד 6 תירוצים.**

הופיע!

שדאל ומשיב

אוצר רשיות מרתקות, פניני זיווק
זיועבי להבות אש, סיפורים מרטיטים
אספקלריה למאורעות התקופה

להשיג בחזניות הספרים המובחרות בכל רחבי הארץ הפצת "גיטלר"

ובנקודות המכירה של מכון "כרם יוסף" בהם ניתן
להשיג יתר ספרי המחבר:

ירושלים: "יפה נוף" צומת בר אילן | מקור הספר "יריד
הספרים" מלכי ישראל 3 גאולה | הספריה הספרדית רח'
דוד | "הפצת ספרי קודש" רחוב דוד | "ולדמן" חנות
הספרים בבהמ"ד בעלזא

גבעת זאב: "פאר הגבעה" מרכז מסחרי אגן האיילות

בני ברק: הרב שאול שולמן רח' סוקולוב 34 כניסה ב' - פנימית
0527618640 **בחולון:** הרב אסף יחזקאל 052-7108849

אופקים: הרב אהרן חזן רח' יוסף קארו 55/4 פל' 0533161507

נתניה: הרב אלון ארביב רח' הפורצים 10/2 פל' 0504136465

אשקלון: חנות הספרים "מוריה", רחוב העבודה 28

לברורים ואודות עאר ספרי המוזכר

02-5373570 / 054-84-60007/8

כמיתה חשובין, אמר רבי יוחנן וכן הרב שגלה מגלן ישיבתו
עמו, וכן פסק הרמב"ם (פ"ז מהלכות רוצח ה"א).

אמנם מלבד שדוחק גדול ליישב כן אודות מעשה זה, זאת
ועוד הרי רב המרחק בין המניעה מעסק וקבלת תורה, למה
שדוחק גדול יותר נראה לדון דבר זה, ע"פ מה שהבאתי בחיבורי

"שאגת יוסף" סכנה ורפואה (סימן ט'), בעניין המעשה הנורא
שאירע בשואה, כשהיה האדמו"ר מבעלזא הגאון רבי אהרן

רוקח באכסניא, באו הגרמנים ימש"ו לחפש אחריו כדי
להוציאו להורג, והיה שם חסיד אחד קדוש שהציג עצמו לפני

הגרמנים ימש"ו שהוא הרבי מבעלזא, והגרמנים לקחו אותו
והרגוהו בחושבם שהוא האדמו"ר ורשמו בפנקסיהם

שהאדמו"ר מבעלזא נהרג, וכך התגלגל שהאדמו"ר הצליח
להינצל ולהימלט לעלות לארץ הקודש. ומעשה נוסף אירע

בשואה עם בחור אחד בשם עקיבא בן רבי ברוך מאן ז"ל,
שביקש והתחנן לתת נפשו ולמסור עצמו לשריפה תחת אחד

הת"ח שביקשו הגרמנים ימש"ו להורגו, באומרו "יתכן רבי
משה'לע יישרך, אני אתן את נשמתו תחתיו ואקבל בשמחה

להיות קרבן תמורתו". והיה מבקש ומתחנן מאותו הת"ח
שהנהיגם בגטו שיבטיח לו שהדבר מותר ויזכה בזה לחיי

עוה"ב, ואותו הת"ח לא הניח לו למסור נפשו למיתה תחת
אותו הרבי, לפי שהיה סבור שהדבר אסור למסור עצמו

למיתה תחת הת"ח, דהרי זה כמאבד עצמו לדעת, והיה אותו
הבחור בוכה ואומר: "רבי משה'לע הוא ת"ח והעולם יפיקו

ממנו תועלת גדולה, לא כן אני שאיני יודע ללמוד וגם העולם
לא יצטרכו לי", ולא נחה דעתו לפי שהיה רוצה למסור עצמו

למיתה תחת אותו ת"ח להצילו ולהעמידו לחיים.
וכתבתי לצדד שאתו חסיד נהג כדן, לפי שבשואה ע"פ רוב

כולם הובלו למיתה, וכיון שנתבקש האדמו"ר למיתה ידעו
שסוף דבר כולם יבוקשו למיתה, ולכן היה מותר לאותו חסיד

להקדים מיתתו בשביל הצלת רבו, ואף שסוף דבר הרבה ניצלו
מציפורני הגרמנים ימש"ו, אין להביא ראיה ממעשה ניסים,

דווקא ככל הניצולים ניצלו בנס. ועוד דבלא"ה זיל בתר רובא
דיובא שלא ניצלו. והן אמת שבמעשה עם אותו חסיד ההיתר

מרווח שעי"כ פעל להציל נפש רבו, שהרי אסור לאדם לקרב
את מיתתו, וכיו"ב כתב הגאון ר' עקיבא איגר זצ"ל בתוספותיו

על המשניות (אהלות פ"ז מ"ו) בשם שו"ת פנים מאירות (ח"ג
ס' ח'), בתינוק שיצא רובו אם ידוע שאם לא ימיתו אחד

מהם, שניהם ימותו, מותר להמית העובר להציל את האשה.
ואמנם בנידון ד' בעניינו של ר' גרשון ליברמן שלא היה

בפעולתו הצלת אחרים, י"ל שבאותה שעה שנקרה הדבר
לענינו בברחו מפני רודפיו ופגש שם גרמנים כשהם יושבים

לאכול ולשתות תוך זלזול מחפיר בטלית, היה בלא"ה בסכנת
מיתה, ולא היה במחאתו תוספת סכנה, וסוף דבר דאדרבה
עיי"ז ניצל, שסברו שכבר מת והניחוהו והלכו לדרכם וכך עלה
בידו להימלט מציפורניהם.

בהקדמה לשו"ת כרמי אפרים מביא מעשה שהיה עם הגאון ר'
גרשון ליברמן זצ"ל רבה של קהילת נובהרדוק בצרפת, שכאשר
ספדוהו בהלווייתו סיפרו עליו ברטט זיע שבזמן השואה
האיזמה, כאשר ברח מהגרמנים, לאחר תקופה של הפוגה חזר
לביתו וביקש לבדוק אם הגרמנים עדיים נמצאים שם, והנה
בהיותו צופה בחלון ביתו לתוך הבית, הוא הבחין שהנאצים
ימש"ו אוחלים על שולחנו, כאשר את הטלית המצויצת שלו נטלו
ופסרוהו על השולחן למפה, והניחו עליה את הכלים והמאכלים,
באותה שעה נתלשט בליבו אש קודש וצער נורא על חילול
הטלית, מיד הוא פרץ לתוך ביתו וברגש רב זרק את כל הכלים
מהשולחן, נטל את הטלית וחיבקה ונשקה, וזעק על הגרמנים
מנהמת לבו: "מי התיי לכם לאכול על הטלית שלי?! הנאצים
האורזים ימש"ו עצמו עליו והכוהו מכות נמרצות עד זוב דם, עד
שהיה נראה כי כבר פרחו נשמתו, הניחוהו כך מוטל ארצה
והלכו לדרכם. והיה אחר הדברים האלה, נעשה עמו נס ופלא,
לאחר זמן מה התעורר ושם לאיתנו שלא כדרך הטבע.

והנה בהקדמה לשו"ת הנ"ל תמה איך נהג כן להכניס עצמו
לסכנה בשביל שלא תחולל הטלית, והלא אפילו במקום חילול
ס"ת שאין למעלה ממנו בקודש ודאי שאין להכניס עצמו
לסכנה?

וביאר שם שיחיד סגולה הדברים בעמקי נפשם ובכל ליבם
ומאודם במצוות ועבודת ה', מוכנים ומוזמנים למסור נפשם
לקיים המצוות, שבלעדיהם אין להם חיים.

ותמיהני, שאם דבריו כפשטן צ"ב מניין שאב ומצא יסוד זה
שאין לו שורש או ענף בפוסקים, ואפילו בסברא אין לו מקום,
שאין הלהיטות אחר המצוות מקום לטשטוש ההלכה ושורת
הדין, כ"ש במקום פקו"ו.

ואולי ר"ל שעצם מראה חילול הטלית היה אצלו כפקו"ו מרוב
להיטותו בעבודת ה', כעין מה שמצינו עם רשב"י במסכת
פסחים (ק"ב), שכאשר היה רבי עקיבא חבוש בבית האסורין,

בא לפניו רשב"י לבקרו וביקש ממנו שילמדנו תורה. אמר לו רבי
עקיבא לרשב"י איני מלמדך, אמר לו רשב"י "אם אין אותה

מלמדני אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות", וקשה איך
יתכן שרשב"י איים על רבו רבי עקיבא שאם לא ילמדנו תורה

יעשה את העונן החמור ביותר למסור את רבו למלכות, ועוד
קשה וכי באמת רשב"י ימסור את רבי עקיבא רבו למלכות?

ועוד הלא מצינו שאדרבה היה רשב"י ידא וחרד לכבודו של רבי
עקיבא (עי' נזיר נ"ב)? ויתרין מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל (שם),
שרשב"י הרגיש שבלי תורתו של ר"ע אין לו חיים, וכאילו הוא

עומד למות ממש, וכשהיה במצב כזה דיבר קשות כל כך, וכמ"ש
במכות (י). תלמיד שגלה לעיר מקלט, מגלן רבו עמו שנא' וחי,
עשה לו כדי שיחיה, וחי בעלי חכמה ומבקשיה בלא תורה

עין זיויה למוחזיקים בה ותומכיה מאולר

י"ל לכות ירידנו האווים היקרים והנעזמים אוהבי התורה ולמודיה

להגדיל תורה ולתאדיר פטרונו העלון "אשכול יוסף"

מ-ג'רעון ניסים הי"ו ופאר אהרן ניסים הי"ו

אורך ימים עושר וכבוד בריאות איתנה ונחלה מעליא ועושר עמונות

בכלל הברכות יבורך ירידנו היקר והנכבד **שלומי ניסים** הי"ו

מוקדש ומנצח לע"ז אורחם היקרים:

סאלם אליה בן מסעודה ז"ל, נוריה בת גורציה ע"ה

לע"ז ניסים בן נוריה ז"ל, ניסים מועלם בן סלימה ז"ל,

ולע"ז מיכאל בן זרחיה ז"ל, ולע"ז חז בן רחל ז"ל,

ת. נ. ז. ב. ה.

שלמעו ותזיו נפשיכם

להאזנה לשיעורי המרתקים של

הרב יוסף זוי סימן טוב שליט"א

מוזבר סדרת הספרים "כרם יוסף"

ו"אשכול יוסף" ע"ה והמועדים

073-371-8053

לקבלת צינתוק והאזנה בשידור זוי:

זיו"ג והקש #

להספד על מרן הגאון רבי מאיר

מוזז זצ"ל סיפורים ודברי זיווק

חייג והקש 3 ואח"כ 1